

Н.М. Горобаха
natagor62@gmail.com
Н.В. Маліновська
forel@mail.ua

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНО- МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Horopakha N.M. Particular qualities of senior preschoolers' educational-speaking activities motives / N.M. Horopakha, N.V. Malinovska // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskiy Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 35. – Kamianets-Podilskiy : Aksioma, 2017. – P. 119–129.

N.M. Horopakha, N.V. Malinovska. Particular qualities of senior preschoolers' educational-speaking activities motives. The article reveals the conceptions of *motive* and *motivation*, examines the factors affecting the formation of motivation of educational-speaking activities of senior preschoolers. It is proved that an important psychological problem of education in preschools is to develop children's motives of educational activities. In particular, the research of psychological and linguistic aspects of the emergence, development and formation of motivation of educational-speaking activities of senior preschoolers is relevant. In the experimental study there were distinguished kinds of motives that could take place in some motivational sphere of senior preschoolers (learning, playing, cognitive, external, internal, social and appreciation). Based on the analysis of experimental data there were defined levels of motivating formation of educational and speech activities of senior preschool children.

It is proved, children whose motivational sphere is characterized by the lack of educational and cognitive motives, have the elementary level. These children are characterized by the lack of speech activity, they are not able to explain why do they need to learn to tell, to retell, to describe, etc. Intermediate level of the motivation formation includes educational, playing, social, internal and external motives. Advanced level of the motivation formation is characterized by children's high speaking activity at school and at home; children are open to dialogue, naturally come into contact with peers and adults; there are different types of motives (playing, learning, cognitive, external, internal, social-appreciation).

N.M. Horopakha – the scientific contribution of the co-author is 50% ,

N.V. Malinovska – the scientific contribution of the co-author is 50% .

Based on the analysis of the experimental results, we concluded that most preschool children have got elementary and intermediate level of motivation of educational-speaking activity. Methods and techniques practiced in pre-schools do not provide motivational readiness of children to educational-speaking activities, quality of learning. It is confirmed that knowledge of the basic laws of emergence and establishment of motives of educational-speaking activities of preschoolers allows you to create an optimal system of psychological and educational actions that contribute to the formation of this activity.

Key words: motive, motivation, educational-speaking activities, motivational and incentive mechanism, speech activity, educational motives, cognitive motives, playing motives, social-evaluative motives.

Н.М. Горобаха, Н.В. Малиновська. Особливості мотивів навчально-мовленнєвої діяльності старших дошкільників. У статті розглядаються мотиви навчально-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку. Проаналізовано поняття *мотив* і *мотивація*, а також фактори, які впливають на формування мотивації. Доведено, що важливою психологічною проблемою організації навчання у дошкільному закладі є формування у дітей мотивів навчальної діяльності. Зокрема, актуальним є дослідження психолого-лінгвістичних аспектів виникнення, розвитку та формування мотивації навчально-мовленнєвої діяльності старших дошкільників. В експериментальному дослідженні виділено види мотивів, що мають місце у мотиваційній сфері старших дошкільників (навчальний, ігровий, пізнавальний, зовнішній, внутрішній, соціально-оцінювальний). На основі аналізу експериментальних відомостей визначено рівні сформованості мотивації навчально-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку. Доведено, що початковий рівень мають діти, у мотиваційній сфері яких відсутні навчальний та пізнавальний мотиви. Достатній рівень мотивації передбачає наявність навчального, ігрового, соціально-оцінювального, внутрішнього, зовнішнього мотивів. Високий рівень мотивації характеризується високою мовленнєвою активністю дітей, наявністю різних видів мотивів (ігровий, пізнавальний, навчальний, зовнішній, внутрішній, соціально-оцінювальний). На основі аналізу результатів експерименту зроблено висновок, що більшість дітей старшого дошкільного віку мають початковий або достатній рівень мотивації навчально-мовленнєвої діяльності. Методи та прийоми, що практикуються у дошкільному навчальному закладі, не забезпечують мотиваційної готовності дітей до навчально-мовленнєвої діяльності, якісного засвоєння навчального матеріалу. Підтверджено, що знання основних закономірностей виникнення та утвердження мотивів навчально-мовленнєвої діяльності дошкільників дає змогу створити оптимальну систему психолого-педагогічних дій, що сприятимуть формуванню адекватних цій діяльності мотивів.

Ключові слова: мотив, мотивація, навчально-мовленнєва діяльність, мотиваційно-спонукальний механізм, мовленнєва активність,

навчальні мотиви, пізнавальні мотиви, ігрові мотиви, соціально-оцінні мотиви.

Н.М. Горопаха, Н.В. Малиновская. Особенности мотивов учебно-речевой деятельности старших дошкольников. В статье рассматриваются мотивы учебно-речевой деятельности детей старшего дошкольного возраста. Проанализированы понятия *мотив* и *мотивация*, а также факторы, влияющие на формирование мотивации. Доказано, что важной психологической проблемой организации обучения в дошкольном учреждении является формирование мотивов учебной деятельности. В частности, актуальным является исследование психолого-лингвистических аспектов возникновения, развития и формирования мотивации учебно-речевой деятельности старших дошкольников. В экспериментальном исследовании выделены виды мотивов, занимающие определенное место в мотивационной сфере старших дошкольников (учебный, игровой, познавательный, внешний, внутренний, социально-оценочный). На основе анализа экспериментальных данных определены уровни мотивации учебно-речевой деятельности детей старшего дошкольного возраста. Доказано, что начальный уровень имеют дети, в мотивационной сфере которых отсутствуют учебный и познавательный мотивы. Достаточный уровень мотивации предполагает наличие учебного, игрового, социально-оценочного, внутреннего, внешнего мотивов. Высокий уровень мотивации характеризуется высокой речевой активностью детей, наличием различных видов мотивов (игровой, познавательный, учебный, внешний, внутренний, социально-оценочный). На основе анализа результатов эксперимента сделан вывод, что большинство детей старшего дошкольного возраста имеют начальный или достаточный уровень мотивации учебно-речевой деятельности. Методы и приёмы, практикуемые в дошкольном учебном учреждении, не обеспечивают мотивационной готовности детей к учебно-речевой деятельности, качественного усвоения учебного материала. Подтверждено, что знание основных закономерностей возникновения мотивов учебно-речевой деятельности дошкольников позволяет создать оптимальную систему психолого-педагогических действий, способствующую формированию адекватных этой деятельности мотивов.

Ключевые слова: мотив, мотивация, учебно-речевая деятельность, мотивационно-побудительный механизм, речевая активность, учебные мотивы, познавательные мотивы, игровые мотивы, социально-оценочные мотивы.

Постановка проблеми. Важливу психологічну проблему організації навчально-виховної роботи у дошкільному закладі є формування у дітей мотивів навчальної діяльності. «Діяльність без мотиву не буває: «невмотивована діяльність» – це діяльність ... з суб'єктивно схованим мотивом» [8, с. 102]. Зокрема, актуальним є дослідження психолого-лінгвістичних аспектів виникнення, розвитку та формування мотивації навчаль-

но-мовленнєвої діяльності старших дошкільників. Адже все, що ми говоримо, ми говоримо для чогось, для когось, чомусь, тобто ми керуємося певною метою і мотивом. Особливо важливою є мотивація навчально-мовленнєвої діяльності – специфічної діяльності, що відбувається на мовленнєвому рівні під час організованих навчальних занять, у мовленнєвих ігрових ситуаціях, тощо. Будь-яке мовленнєве завдання чи вправа, що пропонуються дитині, повинні бути мотивовані, тоді у дошкільника поступово виникатиме усвідомлення тієї ролі, яку відіграє мова інших людей та його власне мовлення у процесі навчання та й у пізнанні навколишнього світу загалом. Як підкреслюється у Базовому компоненті дошкільної освіти [1], оволодіння мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найвагомішим досягненням дошкільного дитинства й одним із основних критеріїв сформованості комунікативної компетенції випускника дошкільного закладу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У наукових дослідженнях терміни «*мотив*» і «*мотивація*» вживаються в різному розумінні. Існує понад 50 теорій мотивації, авторами яких є вітчизняні та зарубіжні вчені. Сучасні дослідники розглядають поняття мотивації як сукупність потреб, інтересів, мотивів, які спонукають особистість до активності та визначають її спрямованість. О. Леонтьєв зауважував, що наукові праці з проблем мотивації неможливо систематизувати, бо вони дуже різняться тлумаченням терміна «мотив». Паралельно із загальноприйнятою дефініцією мотиву як спонукання людини до певних дій і вчинків у цьому понятті науковці також вбачають дію, яка виходить із спонукання і виступає мотивом (С. Рубінштейн); внутрішню причину поведінки людини (Р. Немов); форму потреби людини, що спонукає її до діяльності (О. Савченко); природу людських дій (М. Алексеева) [9; 11].

Л.Виготський [2] трактує мотив як дієве афективно-вольове підґрунтя мовленнєво-розумової діяльності. На думку А.Маркової [7], мотив – це спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан людини, прямо пов'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність. Як складова частина мотивації, мотив, за визначенням О.Леонтьєва [5], – це об'єкт, що відповідає тій чи іншій потребі і який спонукає та спрямовує діяльність людини. Мотиви виконують подвійну функцію: перша полягає в тому, що вони спонукають і спрямовують діяльність, а друга – в тому, що вони надають діяльності суб'єктивного змісту.

За своїми проявами і функціями в регуляції поведінки мотивуючі чинники можуть бути поділені на відносно самостійні класи (А. Петровський [10]). Перший клас – це аналіз прояву потреб та інстинктів як джерела активності. Другий клас – це прояв мотивів як причин, що визначають вибір спрямованості поведінки. Третій клас – це прояв емоцій, суб'єктивних хвилювань (прагнень, бажань і т.п.) і настанов у поведінці суб'єкта (Р. Немов [9]). Будь-яка форма поведінки може бути обґрунтована як внутрішніми, так і зовнішніми причинами. При внутрішній мотивації в якості висхідного та кінцевого пунктів пояснення її виступають психологічні властивості суб'єкта поведінки, при зовнішній – зовнішні умови та обставини його діяльності. У першому випадку мова йде про мотиви, потреби, цілі, наміри, бажання, інтереси і т. ін., у другому – про стимули, що виходять із ситуації, яка склалася.

Вивчення мотивів навчальної діяльності було предметом багатьох досліджень відомих психологів і педагогів. Зокрема, результати експериментального дослідження Л. Божович підтвердили, що навчальна діяльність відбувається завдяки двом групам мотивів: соціальним – пов'язаним із зовнішньою привабливістю процесу навчання, та пізнавальним, пов'язаним безпосередньо із самим змістом і процесом навчання. Соціальні мотиви при цьому мають істотну кількісну перевагу.

Заслугове на увагу класифікація М. Матюхіної [8], за якою виділено такі групи мотивів:

- мотиви, безпосередньо закладені в навчальній діяльності та пов'язані з її продуктом: мотивація змістом (мотиви, пов'язані зі змістом навчання); мотивація процесом (мотиви, пов'язані з процесом навчання, бажанням міркувати, долати труднощі під час навчання);
- мотиви, що перебувають поза навчальною діяльністю: широкі соціальні мотиви: мотиви обов'язку та відповідальності, самовизначення; вузько особисті мотиви: мотивація благополуччя, уникання невдач і запобігання їм.

Дітей зі сформованими до кінця дошкільного віку пізнавальними мотивами не так і багато. За даними М. Матюхіної вони становлять лише невеликий відсоток, порівняно із соціальними. Така кількісна перевага зумовлена насамперед віковими особливостями шестирічок.

У роботі «Розвиток мотивів навчальної діяльності дитини» О. Леонтьєв обґрунтовує відмінність між окремими видами мотивів, між характерними рисами, що визначають сут-

ність та роль мотивів у навчальній діяльності дітей. На думку О.Леонтьєва, необхідно враховувати те, з якими мотивами ми стикаємося, «зрозумілими» чи «реально дієвими». Дитина часто добре розуміє, для чого потрібно вчитися (зрозумілий мотив), але ця обставина ще не спонукає її займатися цим видом діяльності. А коли знання стає спонукою, маємо справу вже з діючим мотивом. Тільки зрозумілі мотиви при певних умовах стають мотивами дієвими. О.Леонтьєв з цього приводу висловлює таку думку: «Чи не полягає взагалі мистецтво виховання у створенні правильного поєднання «зрозумілих» і «реально діючих» мотивів, а водночас в умінні своєчасно надавати більшого значення успішному результату діяльності, щоб цим забезпечити перехід до більш високого типу реальних мотивів, що керують життям особистості?» [5, с.522].

На формування мотивації навчання впливає сукупність зовнішніх і внутрішніх умов. До зовнішніх умов належать характеристики діяльності педагога, зміст і методи навчання, матеріально-технічне обладнання, психологічний клімат в колективі тощо. Внутрішніми умовами становлення мотивації є сформованість дитини як суб'єкта різних видів діяльності, різних форм взаємодії й спілкування з оточуючим, об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність. Як складова частина мотивації, мотив, за визначенням О.Леонтьєва [5], – це об'єкт, що відповідає тій чи тій потребі і який спонукає та спрямовує діяльність людини. Мотиви виконують подвійну функцію: перша полягає в тому, що вони спонукають і спрямовують діяльність, а друга – в тому, що вони надають діяльності суб'єктивного змісту.

У процесі вікового розвитку дитини мотиви її діяльності змінюються. У дошкільному віці домінують значення набувають ігрові мотиви, пізніше, в період шкільного дитинства, вони відтісняються на задній план іншими, зокрема навчальними мотивами. У зв'язку з цим на різних вікових ступенях найбільш сприятливі умови для формування вмінь і навичок утворюються при різній мотивації діяльності дітей.

У мотиваційній сфері шестирічної дитини на момент приходу її до школи відбуваються істотні зрушення, зміни, чим психологи і пропонують скористатися. Значущості набуває мотив інтересу до нових видів діяльності, в тому числі й до навчання [3]. Сенситивність дошкільного періоду дитинства для розвитку мотивації учіння детермінована соціальною ситуацією розвитку – становленням нового рівня самосвідомості, розвитком особистісної ідентичності, зміною Я-концепції.

Найважливішими мотиваційними новоутвореннями старшого дошкільного віку є свідоме підпорядкування мотивів, виникнення їх ієрархії, поява нових за будовою опосередкованих мотивів (О.Леонтьєв, Л.Божович). Побудова навчання у формах, які спонукають дитину зайняти умовно-динамічну позицію, призводить до появи цих новоутворень раніше зазначеного терміну. Все це дозволяє припустити, що в старшому дошкільному віці можливе формування мотивації до різних видів говоріння (запитання, відповіді, розповіді, опис, переказ тощо) та слухання (мовлення товариша, вихователя, казки, оповідання, розповіді, грамзапису).

Мета статті: аналіз мотиваційного компонента навчально-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експериментальне вивчення основних мотивів та рівня сформованості мотивації навчально-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку здійснювалося в рамках ширшого дослідження технологій психолого-педагогічного супроводу діяльності вихователя дошкільного навчального закладу в умовах реалізації компетентнісного підходу в дошкільній освіті. Спостереження за організацією занять, дидактичних ігор, інших форм навчальної роботи доводять, що загалом вихователі у своїй практиці використовують мотивацію навчально-мовленнєвої діяльності дітей у різних частинах заняття. Однак мотив (те, задля чого мовиться) часто подається надто прямолінійно як мета для дітей: «Уважно слухайте все, що я говоритиму, і вчіться складати розповідь (або переказувати)»; «Найкращу розповідь запишемо на магнітофон (або в альбом для батьків)»; «У кого вийде найкраще, той розповідатиме малюкам» тощо. Подібна мотивація більше активізує вольові зусилля дитини, тоді як завдання педагога – викликати в неї потребу пошуку, відкриття істини.

Розглядаючи проблему мотивації навчально-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку як психологічну основу формування у них мовленнєвої активності [6], навичок навчального співробітництва з дорослим та однолітками [4], виходимо з припущення, що знання основних закономірностей виникнення та утвердження мотивів навчально-мовленнєвої діяльності дошкільників дає змогу створити оптимальну систему психолого-педагогічних дій, що сприятимуть формуванню адекватних цій діяльності мотивів.

Методика виявлення мотивів навчально-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку ґрунтувалася на дослідженнях Л. Божович та М. Матюхіної [8]. Основа її – принцип

персоніфікації мотивів. Мотивами в цьому випадку ми називаємо все, що спонукає старшого дошкільника до різних видів говоріння та слухання. Були виділені умовні назви мотивів, що могли посісти певне місце у мотиваційній сфері старших дошкільників:

- навчальний (навчитися розповідати, переказувати, відповідати на запитання, міркувати тощо);
- ігровий (подобається виконувати ігрові завдання, допомагати казковому персонажу);
- пізнавальний (потреба в отриманні нових знань);
- зовнішній (позитивне ставлення до навчання, школи; прагнення бути дорослим; бажання бути у центрі уваги; бажання порадувати батьків; бажання отримати схвалення; допитливість; уникнення покарань);
- внутрішній (задоволення безпосереднім процесом мовленнєвої діяльності);
- соціально-оцінювальний (діяти разом з товаришами, посісти в колективі певне місце (у процесі навчально-мовленнєвої діяльності), отримати нагороду за перемогу).

Дошкільнику пропонували невелику розповідь, у якій кожен з мотивів, що досліджувався, виступав як особиста позиція одного з персонажів. Після зачитування кожного варіанта розповіді йому показували відповідно до змісту малюнок, що слугували зовнішньою опорою для запам'ятовування. Дитина пов'язувала малюнок з тим, що прослухала, і у своїх відповідях орієнтувалась саме на зміст. По закінченню розповіді ставилося запитання: «Як, потвоєму, хто з них вчиняє більш правильно? Чому? З ким із дітей ти хотів би бути разом? З ким хотів би спілкуватися?». Після трьох виборів дитина вказувала на малюнок, пояснюючи його змістом відповідного абзацу. У тому випадку, якщо відповідь була недостатньо зрозумілою, нагадували зміст розповіді, показували відповідні малюнки. Для чистоти експерименту потрібна була впевненість у тому, що дитина зробила свій вибір, виходячи саме зі змісту розповіді, а не випадково вказувала на одну з шести карток.

При обробці результатів для кожного із шести мотивів підраховувався відсоток дітей, в яких цей мотив зустрічався хоч би в одному виборі. Зроблені вибори розглядали як пріоритетну актуальну мотивацію дитини.

На основі аналізу експериментальних відомостей визначено рівні сформованості мотивації навчально-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку. Зокрема, початковий рівень мотивації характеризується тим, що у мотиваційній сфері дошкільників відсутні навчальний і пізнавальний мотиви. Діти відрізняються

недостатньою мовленнєвою активністю, не можуть пояснити, навіть що потрібно вчитися розповідати, переказувати, описувати тощо. За необхідності та з ініціативи співрозмовника спілкуються з однолітками і дорослими. Такі діти при зовнішній мотивації (впливі педагога) мають інтерес до ігрових мовленнєвих завдань, ігрових ситуацій спілкування. При цьому в дитини виникає емоційно-пізнавальне ставлення до діяльності чи інформації, що повідомлялась, однак вона протікає у вигляді епізодичного хвилювання.

Початковий рівень розвитку інтересу до навчально-мовленнєвої діяльності можна закласти, враховуючи зацікавленість дітей змістом та формою проведення занять, цікавим навчальним матеріалом. Однак, якщо надалі не створювати умов, які сприяли б стимулюванню мовлення, то інтерес не розвиватиметься і може згаснути. Оскільки гра є основним видом діяльності дітей дошкільного віку, то слušним, на нашу думку, буде збагачення мотивів мовленнєвих висловлювань дітей на основі поєднання навчання мови з ігровою діяльністю дітей. З цієї метою слід застосовувати ігрові мовленнєві ситуації. Наприклад, Незнайко неправильно складає загадку-опис, а діти виправляють помилку, показують, навчають тощо; на гостини до дітей прийшов зайчик, і діти будуть йому розповідати казку; Буратіно телефонує до магазину (або просить когось піти туди), щоб довідатися, чи є там потрібна йому річ (називає форму, колір тощо).

Емоційна насиченість мовленнєвого (як і загалом будь-якого навчального) заняття, що є важливим для підтримки пізнавального інтересу, може зрости завдяки використанню сюрпризних моментів, різних ігор (дидактичних, народних, рухливих з текстом, театралізованих тощо), віршів, малих фольклорних жанрів.

Достатній рівень мотивації передбачає наявність навчального, ігрового, соціально-оцінювального, внутрішнього, зовнішнього мотивів. Дошкільників з таким рівнем відзначає також достатня мовленнєва активність. Діти спілкуються з дорослими і однолітками, але не виявляють ініціативи у спілкуванні.

Високий рівень мотивації характеризується високою мовленнєвою активністю дітей, наявністю різних видів мотивів (ігровий, пізнавальний, навчальний, зовнішній, внутрішній, соціально-оцінювальний). Діти відкриті до спілкування, невимушено вступають у спілкування з однолітками і дорослими.

Висновки. Отже, мотивація є одним із фундаментальних чинників навчально-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку. Перехід до якісно нового рівня мотиваційно-спонукального механізму значною мірою залежить від цілеспрямованих впли-

вів дорослих. Аналіз результатів експерименту підтверджує, що більшість дітей старшого дошкільного віку мають початковий або достатній рівень сформованості мотивації навчально-мовленнєвої діяльності. Методи та прийоми, що практикуються у дошкільному навчальному закладі, не забезпечують мотиваційної готовності дітей до навчально-мовленнєвої діяльності, якісного засвоєння навчального матеріалу.

У подальших наукових пошуках доцільно розробити методiku формування мотивації навчально-мовленнєвої діяльності в дітей старшого дошкільного віку, обґрунтувати педагогічні умови підвищення рівня мовленнєвої активності дошкільників.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий редактор А.М. Богущ. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Богущ А.М. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник /А.М.Богущ, Н.В.Гавриш; за ред. А.М. Богущ. Друге видання, доповнене. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
3. Бушуєва Н. Шестирічки: формування повноцінної навчальної мотивації / Н. Бушуєва // Дошкільне виховання. – 2007. – № 9. – С. 11–13.
4. Горобаха Н.М. Формування у дошкільників умінь навчального співробітництва з педагогом та однолітками / Н.М. Горобаха // Психолого-педагогічні засади розвитку дитини в ігровій та навчальній діяльності: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції (29 вересня 2016 р. Київ). – Харків : КЦ ФОП Іванової М.А., 2016. – С. 5–9.
5. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики /А.Н. Леонтьев. – М. : МГУ, 1981. – 583 с.
6. Маліновська Н.В. Формування мотивації навчально-мовленнєвої діяльності старших дошкільників / Н.В. Маліновська // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового Центру НАПН України / за наук. ред. А.М. Богущ. – № 4. – Одеса, 2011. – С. 249–252.
7. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1983. – 235 с.
8. Матюхина М.В. Мотивация учения младших школьников / М.В. Матюхина. – М., 1984. – 197 с.
9. Немов Р.С. Психология. – В 3-х книгах / Р.С Немов. – Т. 1. – М. : Просвещение, Владос, 1995. – 246 с.

10. Петровский А.В. Основы теоретической психологии / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – М. : ИНФРА, 1998. – 526 с.
11. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М., 1976. – 604 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia). [The basic component of preschool education (new edition)] / Naukovyi redaktor A.M. Bohush. – К. : Vydavnytstvo, 2012. – 26 s. (ukr).
2. Bohush A.M. Doshkilna linhvodydaktyka. Teoriya i metodyka navchannya ditey ridnoyi movy v doshkilnykh navchalnykh zakladakh : pidruchnyk / A.M. Bohush, N.V. Havrysh; za red. A.M. Bohush. Druhe vydannya, dopovnene. – К. : Vydavnychyy Dim «Slovo», 2011. – 704 s. (ukr).
3. Bushuieva N. Shestyrichky: formuvannia povnotsinnoi navchalnoi motyvatsii / N. Bushuieva // Doshkilne vykhovannia. – 2007. – № 9. – S. 11–13. (ukr).
4. Horopakha N.M. Formuvannia u doshkilnykiv umin navchalnoho spivrobotnytstva z pedahohom ta odnolitkamy / N.M. Horopakha // Psykholoho-pedahohichni zasady rozvytku dytyny v irovii ta navchalnii diialnosti: materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi zaochnoi konferentsii (29 veresnia 2016 r. Kyiv). – Kharkiv: KTs FOP Ivanovoi M.A., 2016. – S. 5–9. (ukr).
5. Leontev A.N. Problemy razvitiya psihiki / A.N. Leontev. – М. : MGU, 1981. – 583 s. (rus).
6. Malinovska N.V. Formuvannia motyvatsii navchalno-movlenievoi diialnosti starshykh doshkilnykiv / N.V. Malinovska // Nauka i osvita. Naukovo-praktychnyi zhurnal Pivdennoho naukovoho Tsentru NAPN Ukrainy / za nauk. red. A.M. Bohush. – № 4. – Odesa, 2011. – S. 249–252. (ukr).
7. Markova A.K. Formirovanie motivatsii ucheniya v shkolnom vozraste / A.K. Markova. – М. : Prosveschenie, 1983. – 235 s. (rus).
8. Matyuhina M.V. Motivatsiya ucheniya mladshih shkolnikov / M.V. Matyuhina. – М., 1984. – 197 s. (rus).
9. Nemov R.S. Psihologiya . – V 3-h knigah / R.S Nemov. – Т. 1. – М. : Prosveschenie, Vlados, 1995. – 246 s. (rus).
10. Petrovskiy A.V. Osnovy teoreticheskoy psihologii / A.V. Petrovskiy, M.G. Yaroshevskiy. – М. : INFRA, 1998. – 526 s. (rus).
11. Rubinshteyn S.L. Osnovy obschey psihologii / S.L. Rubinshteyn. – М., 1976. – 604 s. (rus).

Received November 16, 2016

Revised December 18, 2016

Accepted January 29, 2017